

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

R. Brands, Middelburg

Over de zin van het leven

„Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping...” (2 Cor. 5 : 17)
„...afkeer van het leven..... ijdelheid en najagen van wind (Pred. 2 : 17)

Waarom? Waartoe?

Uiterlijk gezien kan het leven van een mens wel eens lijken op een bloeiende rozentuin, maar al die uiterlijkheden (het ontbreekt de mens aan niets, hij heeft alles wat zijn hart maar begeert!) brengen de mens toch niet tot de zin, de betekenis van zijn leven. En wie de moed kan opbrengen om een onderzoek te doen naar die zin, komt vaak tot een louter negatief resultaat: „Ik weet niet waarom en waartoe ik leef”. Het feit dat een mens dan toch leven moet (Goddelijke opdracht?!), maakt die mens dan angstig en neerslachtig. De in het boek Prediker sprekend als wijsheidsleraar ingevoerde Salomo heeft naar de zin van het leven een zeer diepgaand onderzoek ingesteld. Maar hij ging daarbij niet uit van het leven als een bestaan zonder meer en hij liet zich ook niet leiden door een of ander ondergangspessimisme, waarmee veel moderne filosofen de wereld proberen te infecteren. Nee, Prediker gaat uit van de *vreugde* (2 : 1) en dat bewijst, dat hij beseft waar het leven vandaan komt en waar het naar toe gaat: God is nl. een God van vreugde (2 : 26) en daarom begint Prediker niet bij het kerkhof maar bij de rozentuin. Maar het resultaat van zijn onderzoek is negatief: „Daarom kreeg ik een afkeer van het leven”. Die afkeer was niet zijn instelling, maar is de conclusie van zijn ernstige bezinning: zinloos en doelloos oordeelt hij dit leven, ingespannen hard werken acht hij een ramp. Ijdelheid en najagen van wind is alles: Een mens kan

wel jagen, maar hij loopt altijd achter de wind aan. Nooit krijgt hij het begeerde resultaat. Maar de conclusie van Prediker is (vs. 24 - 26): Alleen God kan het waartoe en waarom omzetten in daartoe en daarom!

In Christus

Voor het onderzoek naar de zin van het leven is de vernieuwing van het leven in Christus van geweldige betekenis.

De mens, die in Christus is, is nl. een nieuwe schepping. Dat „in Christus zijn” wil de meest innige band aangeven tussen die mens en Christus. Paulus is in 2 Cor. 5 : 11-21 bezig de Corinthiërs te beantwoorden, die hem beschuldigden van het zoeken van eigen eer en roem. Daarbij onderzoekt hij zijn eigen leven, voorafgaand aan het onderzoek naar de zin van het leven en vervolgens spreekt Paulus dan over de gelovige mens in het algemeen; die mens is in Christus een nieuwe schepping. Zo wordt er dus een scheiding aangebracht in de mensen, nl. *buiten* en *in* Christus.

In Christus: Jezus zelf heeft in Joh. 15 deze nauwe band herhaaldelijk aangegeven met „in Mij blijven”, met het beeld van de wijnstok en de ranken. Fundamenteel voor die band is het geloof, maar het „in Christus zijn” drukt iets sterker uit hoe die band tussen Christus en die mens is. Het is meer dan alleen maar: „bij Christus horen”. Het heeft vooral te maken met het werk der verzoening, waarover Paulus in dit gedeelte zeer diep en rijk spreekt. *In Christus*: daar

Inhoud

- 193 Ds R. Brands,
Over de zin van het leven
- 194 Drs H. de Jong,
De toekomst van onze kerken (1)
- 195 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities
- 196 Drs P. J. van Kampen,
Duizend jaar kerk in Rusland 5. (slot) De twintigste eeuw
- 197 A. Baauw,
Gisteren, in Kananggar
- 198 Dr L. van Klinken,
Dr G. Meijer over het neo-liberalisme

klinkt iets in mee van: deel-zijn-van-Christus, ondergedompeld in Hem. Hij heeft immers al onze zonden, die ons zouden kunnen hinderen, aan het kruis met Zich in de dood meegenomen.

Een nieuwe schepping

Indien iemand in Christus is, is hij zozeer een ander mens, dat hij met de mens, die hij was niet eens te vergelijken is. Met „nieuwe schepping” bedoelt Paulus een totaal nieuw bestaan, dat door God geschapen wordt, een nieuwe bestaanswijze dankzij het scheppend handelen van de goede God. Het gaat over een volkomen innerlijke vernieuwing. In Christus, de door God gezondene, in Wie „het nieuwe” aan deze „oude” mens gegeven is. Maar dat nieuwe is niet louter een zaak van de toekomst (er staat niet: Wie in Christus is, wordt een nieuwe schepping, maar *is* een nieuwe schepping!), het is een zaak van het heden! Net als in het woord van Jezus: Hunner *is* het Koninkrijk der hemelen. Het gaat om een tastbare werkelijkheid, die gefundeerd is in het kruis en de opstanding van Christus.

(vervolg op pag. 194) 193

De toekomst van onze kerken (1)

Toelichting bij de Stellingen voor de causerie over 'De toekomst van onze kerken', te houden op de jaarvergadering van ons blad op 12 maart 1988 te Utrecht.

1. Ook voor de Nederlands Gereformeerde Kerken (verder NGK) staat geschreven dat wie zal verliezen. Niet onze kerkelijke toekomst is het belangrijkste, maar de komst van het Koninkrijk Gods. Het komt er voor de NGK op aan, daaraan dienstbaar te zijn.

Het volledige woord van de Heiland, waarnaar ik in deze stelling verwijs, is te vinden in de passage waarin onze Here ons voorbereidt op het lijden dat eerst Hem en dan in zijn navolging ook ons te wachten staat. Het luidt als volgt: „Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volg Mij. Want ieder die zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar ieder die zijn leven verloren heeft, die zal het vinden” (Mat. 16: 24, 25).

Wij zijn er aan gewend dat een woord als dit op het leven van de persoonlijke gelovige wordt toegepast. Het komt minder vaak voor dat uitspraken als deze ook de gemeente worden voorgehouden. Want de kerk is het lichaam van Christus en kan als zodanig niet dwalen, is de gedachte. De

kerk brengt het feilloze evangelie van Jezus Christus en kan het zich derhalve niet veroorloven zelf feilen en fouten te hebben. Daarom maak je het ook hoogst zelden mee dat een kerk schuld belijdt of dat een kerkelijke vergadering toegeeft iets verkeerd te hebben gedaan. Hoe officiëler de kerk spreekt, des te onwaarschijnlijker dit wordt.

Toch is de kerk naast het lichaam van Christus ook een menselijke organisatie waaraan niets menselijks vreemd is. En dat ze de belofte van de Heilige Geest heeft, die haar in alle waarheid leiden zal, betekent niet dat ze er nooit eens falikant naast kan zitten.

Het lijkt alsof ik hiermee open deuren intrap, maar nog eens: hoe officiëler de kerk spreekt, des te moeilijker is het voor haar toe te geven dat ze fouten kan maken en ook werkelijk maakt.

En een heel vaak voorkomende fout is dat de kerk op *zelfbehoud* bedacht is. Vooral in de onderlinge verhouding tussen de kerken kan zich dat hinderlijk manifesteren. In deze zin bijvoorbeeld dat een kerk telkens de fouten van andere kerken nodig heeft om haar eigen bestaansrecht te bewijzen. Ze kan het zich dan niet veroorloven om van andere kerken iets goeds te zeggen, bang als ze

weg van hun beschuldiging en roept hij ieder, die in Christus is en die zit met de vraag: „Waartoe?” naar het „Daartoe” van God in Christus. Want in Christus ontvangt hij de zin van het leven. Immers, het nieuwe *is gekomen*. Nog wel niet in volheid, maar de glans ervan ligt over het leven. Buiten die verhouding tot Christus zou alles „oud” en zinloos zijn. Het schijnt vaak een hopeloze strijd te zijn dit „oude” te overwinnen. Maar Christus heeft het „oude” werkelijk overwonnen. Wie in Hem is en deelt in Zijn overwinning bezit het zinvolle leven en leeft ook zinvol naar de voltooiing toe. Uit de (zinloze) chaos van (zinloze) machten is God bezig het nieuwe te scheppen, zo radicaal nieuw, dat het oude niet meer belangrijk is.

In Christus Jezus en in Hem alleen wordt de zin van ons leven onthuld. En wij hoeven dan niet meer angstig te vragen: „mijn God, waartoe?”, maar we mogen zeker weten: „onze God, DAARTOE!”

Naar goede gewoonte wordt in de eerstkomende nummers van ons blad de causerie gepubliceerd die op de laatste Opbouw-jaarvergadering gehouden is. We hebben daar allemaal wel verslagen over in een krant gelezen, maar er gaat toch niets boven de tekst zelf. Aansluitend hopen we een paar kritische commentaren te laten volgen van enkelen dergenen die op die dag met de referent een gedachtenwisseling zijn aangegaan. Daarna zal een kort antwoord van de inleider de serie besluiten.

de redaktie

is dat dat haar eigen bestaansrecht ondergraaft en dat dat haar leden kost. Daarom hoor je maar zelden dat de ene kerk de andere prijst en aanmoedigt om op een ingeslagen weg voort te gaan. Zeker onder de kleine kerken is dit zeldzaam.

Voor het pastoraat heeft dat ook schadelijke gevolgen. Gesteld een gemeentelid begint andere kerkdiensten te bezoeken. Bepaalde dingen in andere kerken spreken hem meer aan dan wat zijn eigen kerk hem biedt. Waar is dan de pastor die het geloofsleven en het geloofsbelang van het gemeentelid vóór laat gaan op zijn kerklidmaatschap? De pastor kan er zo moeilijk toe komen om echt met de betrokkene mee te denken. Eerder zet hij alle gebreken van de bezochte kerk op een rijtje om het 'dwalende' gemeentelid van zijn weg terug te brengen, waarbij de legitieme behoefte van waaruit deze handelde vergeten wordt. Ik kijk hierbij echt niet alleen verwijtend naar anderen, maar moet ook mijn eigen zwakheid in dit opzicht toegeven.

Het is ook zo begrijpelijk dat kerken op dit punt zwak zijn. Toch verraadt het een onvrijheid. En daarom oefen ik mij in het ideaal dat ik me samen met mijn gemeentelid kan verheugen over en dat ik samen met hem kan danken voor een fijne preek die hij bij de 'konkurent' gehoord heeft. Sterker nog, dat ik als hij besluiten zou bij ons weg te gaan om zich bij een andere christelijke kerk te voegen (waarvoor iemand goede redenen kan hebben) hem een waardig christelijk uitgeleide kan bieden.

Als Christus daarbij maar groeit. Ik Nederlands Gereformeerd predikant en wij Nederlands Gereformeerde Kerken, mogen daarbij wel minder worden. Deze kernspreuk van de grote Johannes de Doper (zie Joh. 3: 30) zou ik met grote letters boven het hoofd van de Nederlands Gereformeerde Kerken willen schrijven. Alle schijn moet vermeden worden dat wij voor onszelf wer- ven. Ik weet wel, dat er goede pastorale

Vervolg van pag 193

Over de zin van het leven

Het oude voorbij

In dat nieuwe leven is geen plaats meer voor het oude, zo zal de mens, die in Christus is kunnen concluderen. Dat oude is alles, wat door de zonde aan de zinloosheid is onderworpen. „Oud”, dat is niet datgene, wat wij zien in oudheidkundig onderzoek o.i.d., brokstukken van oude culturen, die wij in musea bijeengebracht vinden; „oude dingen”, daar horen ook de terreinen toe, waarop Prediker zijn onderzoek richtte en daar hoort tegenwoordig alles bij, waarbij de mens in het middelpunt staat, waarin „eigen gelijk” belangrijker is dan het heil van de ander. Dat „oude” is voorbij gegaan; daar heeft de gelovige geen omkijken meer naar.

redenen kunnen zijn die een predikant of ouderling er toe brengen het vertrekende gemeentelid te waarschuwen en hem zijn stap ernstig te ontraden, maar ik pleit voor de geestelijke souplesse waardoor zo'n waarschuwend en ontrappend gesprek halverwege een wending kan nemen, als namelijk blijkt dat de betrokkene voor zijn overgang goede redenen heeft. Dat er alsdan niet doorgewalst wordt, maar de weg naar een christelijke afscheidszegen wordt ingeslagen. Te vaak heb ik bij kleine kerken gezien dat bij zulke gelegenheden het kerkbelang doorzichtig voorop staat en dat de waarheid van het evangelie daaraan dienstbaar moet zijn. In plaats van het omgekeerde dat kerkbelangen de heerlijke waarheid van het evangelie moeten dienen.

Bij het aannemen van deze kerkelijke onzelfzuchtige houding zijn de Nederlands Gereformeerde Kerken in een bepaald opzicht in het voordeel. Zij hebben weinig instituten, weinig status. Geen eigen Hogeschool (Universiteit, tegenwoordig!), geen eigen kerkelijk centrum, enz. Dat heeft zeker ook nadelen, maar toch moet dit zo blijven, is mijn mening. Wij zijn er te klein voor. En maken we zulke instituten toch, dan

hebben we ieders bijdrage dringend nodig, wat dan als onzalig gevolg heeft dat als iemand meent ons te moeten verlaten, dit als verraad wordt aan gevoeld. Oneigenlijke motieven gaan ons dan drijven zo iemand vast te houden. Dat levert een benauwde sfeer op. Onze schamele kerkvorm maakt het ons mogelijk om ten opzichte van elkaar betrekkelijk vrij te staan. Wij hebben daarvoor praktisch geen economisch belang bij onze eenheid. Dit geeft ons de mogelijkheid en verplicht ons tegelijk tot een opener houding naar elkaar en naar anderen toe.

2. De ware kerk van de belijdenis (de artt. 27-32 van de N.G.B.) en de NGK hangen wel samen, maar vallen niet samen.

Ik wil radikaal af van de gedachte dat wij de ware kerk zijn, in onderscheiding van anderen. Het is waar dat wij dat sinds 1967 niet meer zeggen. Maar gedacht wordt het nog wel. Het blijkt uit onze gedragingen, uit onze reacties op het weggaan van leden, die zich bij andere kerken voegen.

Wat de belijdenis met name in art. 29 over de ware en de valse kerk zegt, is niet beschrijvend bedoeld, zodat je ei-

gen kerk of andere kerken daarnaast kunt leggen om uit te maken of ze waar of vals zijn. Als het beschrijvend bedoeld was, dan had er zoiets kunnen staan als: dit zijn de kenmerken van de ware kerk en alles wat daaraan niet voldoet, is vals. Maar in werkelijkheid wordt van de valse kerk naast de ware kerk een apart portret getekend en daaraan merk je dat er profetisch-eschatologisch gesproken wordt: een laatste werkelijkheid achter de voorhanden werkelijkheid wordt bedoeld. Dat komt hierop neer: je moet je op deze twee portretten oriënteren; de ene, de ware, zoeken, en de andere, de valse, vermijden. In dat zoeken van de ware kerk kunnen kerken onderling verschillen, dat is waar. Je kunt daarbij als kerken op elkaar ook zwaar kritiek hebben. Maar het is 'n heel verschil om op gebrekkige wijze ware kerk te zijn en het beeld van de valse kerk te vertonen. Ik ken in ons land op 't ogenblik geen kerk die in die zin vals is dat zij vervolgt degenen die heilig willen leven naar het woord van God. Getuige het feit dat ik zulke mensen in alle kerken tegenkom, die ook niet van zins zijn daaruit weg te gaan. Natuurlijk ze hebben het wel eens moeilijk in hun kerk en met hun kerk, maar dat 't hen onmogelijk gemaakt wordt om christen te zijn, nee, dat zie ik nergens.

Dat wil nu evenwel niet zeggen dat alle kerken mij gelijk zijn. Er zijn bijvoorbeeld kerken die m.i. gevaar lopen op te gaan in de zorgvuldigheden des levens en daardoor in 't geheel genomen een werelds aanzien krijgen. Kiezen ze nog wel het goede deel dat niet van hen zal worden weggenomen? Maar dat is dan mijnerzijds een kritiek die ik in alle voorzichtigheid wil laten horen, want die zorgvuldigheden des levens presenteren zich vandaag ook wel zeer indrukwekkend. En hoe groter een kerk is, des te meer heeft ze daarmee te maken. Als kleine kerken zijn we opnieuw in het voordeel. Wij hebben door die kleinheid een geringe diversiteit (geen IKV-ICTO-konflikten, enz.!) en kunnen ons onbelemmerd wijden aan het ene nodige en daarin voor de andere kerken een herinnering daaraan zijn.

(wordt vervolgd)

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

Vriendelijkheid in het ik-tijdperk

Het zonnige stukje aardbodem waar mijn vrouw en ik al jaren lang een paar voorjaarsweken doorbrengen, wordt ook veelvuldig bezocht door invalide landgenoten. Voor het merendeel zwaar gehandicapten, die zich in een invalidewagentje voortbewegen, of zich door hun partner in een rolstoel moeten laten duwen. Het is een lust om te zien hoe zij vaak door andere gasten met vriendelijkheid worden omgeven. Dat is voor mij ook een zaak van verwondering. Verbeeld ik mij dat nu, dat dit soort vriendelijkheid de laatste jaren sterk is toegenomen? Ik heb mij ook vele malen en op vele wijzen laten zeggen dat wij nu in het grote ik-tijdperk leven en eerlijk gezegd houd ik er niet van om een tijdperk zo'n etiket op te plakken.

Ik heb het gevoel dat het allemaal veel gecompliceerder is en dat een tijd nooit alleen maar boos is.

Ik vermoed dat al het afschuwwekkende dat mensen elkaar in deze tijd aandoen bij weer andere mensen een weerslag oproept. Uit pure afkeer van wat zij in hun wereld zien en horen mobiliseren ze alles wat zij nog in zich hebben aan vriendelijkheid en meeleven, om er hun hulpbehoevende medemens mee te omringen. Dusdoende namen zij afstand van het kwaad van hun tijd. Zij willen daar part noch deel aan hebben. Dat is dan wel geen vriendelijkheid die een christelijke wortel heeft, maar daarom zal onze Vader in de hemel er Zich toch wel om verblijden, denk ik.

Nu heeft deze buitenstaander een

merkwaardig gevolg voor onze christelijke vriendelijkheid, die naar het apostolisch bevel aan alle mensen bekend moet zijn.

Gedachtig aan dit woord nemen mijn vrouw en ik ons ook wel eens voor, aan een invalide wat aandacht te schenken. Dat is toch al een moeilijke zaak want onze aandacht kan zo opzichtig zijn dat het alleen maar pijnlijk is voor de ander. Maar daar komt nu een moeilijkheid bij. Als u maar niet denkt dat het zomaar gaat! Het kan je overkomen dat je met iemand in een rolstoel een praatje wilt maken en dat hij al omstuwde wordt door mensen met eenzelfde voornemen. Je wilt wat vriendelijkheid betonen, maar er is een lange rij wachtenden voor je. Ik wil dat apostolisch bevel niet naast mij neerleggen, maar ik wil er wel op wijzen dat wij geen al te hoge verwachtingen moeten hebben van het effect van onze vriendelijkheid. Het christelijk geloof laat er zich niet mee legitimeren omdat de niet-christenen ons in veel gevallen al voor zijn geweest.

De administratie is gesloten van 30 mei tot 15 juni, wegens vakantie. 195

Duizend jaar Kerk in Rusland

5-(slot) De twintigste eeuw

Er is een betrouwbare schatting volgens welke er tussen 1917 en 1919 ongeveer 8287 geestelijken en monniken zijn omgebracht. Dat het er nog veel meer zijn geweest is niet uitgesloten. In de periode 1917-1923 zouden er, volgens een andere bron, 2 miljoen leken zijn vermoord. Het aantal geestelijken en leken dat verdwijnt in concentratiekampen en gevangenissen is niet te schatten, maar er wordt wel gezegd dat door de vele arrestaties in sommige delen van het land hele deportaties of zelfs volksverhuizingen op gang zijn gebracht.

J. A. E. Vermaat (1)

Weer een patriarch

In de regeringsperiode van Peter de Grote werd de structuur van de Russische staatskerk ingrijpend gewijzigd; de hoogste macht werd niet meer bij de patriarch gelegd, maar er kwam een „Heilige Synode”. Een collectief, in plaats van één persoon.

In 1917, het jaar van de Revolutie, kwam in die situatie een verandering. In juli van dat jaar (dus vlak voor de overname van de macht door de Bolsjewieken) wordt feitelijk op verzoek van de Heilige Synode zelf, een bijeenkomst belegd waarop alle bisdommen vertegenwoordigd zijn. Kandidaten worden genomineerd om weer te komen tot een Patriarch; dat zou dus de eerste patriarch worden in twee eeuwen! Een oude monnik trekt een naam, zoals ook al lang geleden gebruikelijk was geweest. Zo wordt aangesteld de patriarch van Moskou, Tichon. Deze elfde 'patriarch van geheel Rusland' wordt gewijd op 21 november van dat jaar, als de Communisten de macht al in handen hebben.

Een poging die de Communisten stellig willen ondernemen om de Kerk aan zich te onderwerpen wordt hiermee – haast zonder het te beseffen – verijdeld. Immers, men kan nu van overheidswege 'eigen kerkelijke leiders' in de Synode (laten) benoemen, maar de macht komt opnieuw te berusten bij één man! En die is de nieuwe machthebbers bepaald niet welgezind, zodat de regering nu, zal moeten 'stormlopen' om die ene man klein te krijgen!

De 'Levende Kerk'

In diezelfde periode ontstaat er ook een 'Vernieuwersbeweging' of, met een andere naam 'de Levende Kerk'. De vernieuwersbeweging wordt gekenmerkt door een „slaafse dienstbaarheid aan de sowjets en een luidruchtig geproclameerde sympathie voor het communisme.” (2)

Deze beweging wil nu, langs 'binnenkerkelijke kanalen' de macht aan zich trekken. (Zoals drs Emerson Vermaat in zijn uitstekende boek *Christus of*

Ideologie? weet aan te tonen, is die benadering – een binnenkerkelijke 'vijfde colonne' – ook in Hitler-Duitsland en in het China van Mao een door de overheid gesteunde poging geweest.) Om voor de hand liggende redenen probeert 'de Levende Kerk' met alle denkbare middelen de positie en de persoon van Tichon aan te vallen. Deze had immers al op 19 januari 1918 een herderlijk schrijven aan de gelovigen gericht, waarin hij spreekt van „de openlijke en heimelijke vijanden die een vervolging tegen de waarheid van Christus zijn begonnen en die bezig zijn het werk van Christus te vernietigen”. En verderop: „In plaats van christelijke liefde zaaien zij het zaad der boosheid, van de haat en van de burgeroorlog.

In diezelfde tijd maakt de regering de scheiding van Kerk en Staat bekend; de kerk mag zich alleen maar „binnenskamers” laten gelden, d.w.z. ze mag alleen zich bezighouden met de eredienst; elke vorm van naar buiten treden wordt streng verboden.

Vijandschap

Dat de Staat onverzoenlijk de ondergang van de kerk nastreeft blijkt duidelijk in het jaar 1922. Door de oorlogshandelingen is de boerenstand enige jaren bijna niet in staat (of bereid) geweest om zich aan de akkerbouw te wijden. Er volgt een ernstige hongersnood.” Op 19 februari 1922 geeft (de patriarch) zelfs toestemming tot het afstaan van de kerkschatten en andere kostbaarheden, voorzover deze voorwerpen geen sacramentele betekenis vervullen... De metropoliet van St. Petersburg, Wenjamin,... verklaart dat de kerk zonodig al haar bezit zal opofferen. In St. Petersburg wordt met de plaatselijke hulpcommissie van het plaatselijk bestuur in een goede geest onderhandeld en men komt zelfs tot een overeenkomst. Wenjamin, ontroerd door dit gebeuren, geeft te kennen dat hij eigenhandig de ikonen van de moeder Gods zal verwijderen om deze in te leveren. Maar dan komt er een kink in de kabel. Het centrale regeringsgezag in Moskou is helemaal niet ingenomen

met het optreden van de metropoliet. Ze hâten de kerk, ook wanneer deze niets dan het goede beoogt. De in St. Petersburg bereikte overeenkomst wordt vanuit Moskou nietig verklaard... De staat heeft er dus niet zozeer aan gedacht hoe hij de kerk bij de bestrijding van de honger kon benutten, maar veel eerder daaraan hoe hij de honger bij de bestrijding van de kerk kon gebruiken. Zonder verdere inspraak en medewerking worden daarop de kerkschatten in beslag genomen.” (3) Waarop veel protest volgt en, soms, ook gewelddadige confrontatie van gelovigen en het leger.

Tragisch

Tichon verkeert inmiddels in een zeer moeilijke positie; men kan hem ook met recht een tragische figuur noemen. Tweemaal wordt een aanslag op zijn leven gepleegd. De leden van de Levende Kerk dringen tot in alle posten door (bijna alle – niet in de positie die hij bekleedt...)

Van mei 1922 tot juni 1923 zit Tichon gevangen; als hij de gevangenis uitkomt, is hij veranderd, meegaander met het regiem. Niemand die echt weet wat hem in de gevangenis precies is aangedaan. Op de dag dat hij sterft, in 1925, tekent hij nog een stuk dat heel wat verder gaat dan zijn 'loyaliteitsverklaring' van 1923. Hij sterft overigens, in een ziekenhuis, onder nooit geheel opgehelderde omstandigheden.

Niettemin is Tichon de geschiedenis ingegaan als 'de patriarch van het verzet'. Hij heeft bij vele gelegenheden in woord of geschrift van grote moed en onverschrokkenheid blijk gegeven. Zoals in een brief ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de revolutie: „Het is niet aan ons om aardse machten te oordelen... Aan u echter die uw macht aanwenden tot de vervolging en de ondergang van de onschuldigen, richten we ons woord van waarschuwing. Herdenk de verjaardag van uw komen aan de macht met het vrijlaten van de gevangenen, door af te zien van bloedvergieten, geweld en chaos en door de beperkingen te verwijderen die u aan het geloof hebt opgelegd. Wijdt u niet toe aan vernietiging, maar aan het opbouwen van orde en wet. Geef aan het volk het respect van de burgeroorlog waarnaar ze verlangen als die ze ook verdienen. Want anders zal het rechtvaardige bloed dat u vergoten hebt tegen u getuigen en roepen. *Want allen die het zwaard opnemen zullen door het zwaard vergaan.* Matth. 26. (3)

Tichon sterft, na een periode waarin hij – vanaf 1923 – de Russische Kerk meegaander tegenover het regiem heeft gemaakt.

Een plaatsvervanger en diens vervanger

Tichon stelt voor zijn dood een plaatsvervanger aan, Peter van Krutinskii, die

„een onverzettelijk man, onverzettelijker dan zijn voorganger” heet. (4) Als deze alle samenwerking met de Levensde Kerk weigert, wordt hij eerst onder huisarrest geplaatst en vervolgens in ballingschap gestuurd naar Siberië, waar hij tot zijn dood, in 1936, blijft. Als 'plaatsvervanger van een plaatsvervanger' wordt gekozen metropoliet Sergii, oftewel Sergius (1867-1944). Sergius wordt in de gevangenis gezet en 'beweet'. Hij heeft zich kennelijk bereid verklaard met het regiem samen te werken en komt zodoende aan het hoofd te staan van de kerk, dichtbij tot zijn dood leidt.

Een brief die Sergius aan zijn kerkleden stuurt, is nogal duidelijk: „Wij willen orthodoxen zijn, maar tegelijkertijd in de Sowjet-Unie ons burgerlijk vaderland herkennen, wier vreugden en successen ook onze vreugde en successen zijn. Iedere tegen de (Sowjet)Unie gerichte slag of boycot of een maatschappelijke catastrofe... zal door ons worden ervaren als een slag die tegen ons is gericht. (4)

Anders dan bedoeld, nemen door deze brief de gebeurtenissen niet een keer ten goede; de relatie tot de staat wordt voor velen niet beter. Een aantal geestelijke leiders acht deze brief bovendien verraad. Ook naar het buitenland uitgeweken Russen weigeren de leiding van deze metropoliet verder te aanvaarden. De geheime politie infiltreert in vele bijeenkomsten en heel wat geestelijke leiders worden opgepakt. Er doen zich voorvallen voor van grote lafheid of grote moed. (5) De verklaring van 1927 acht Vermaat 'het grote keerpunt' in de relatie tussen Kerk en Staat.

Tussen 1927 en 1943

De jaren van Sergius' 'bewind' horen tot de slechtste jaren voor de kerk: onderdrukking, gevangenschap voor velen, etc. Solzenitsyns 'Goelag Archipel', het enorme netwerk van kampen in heel de Sowjet-Unie, stroomt vol, o.a. met gelovigen, uit alle geloofsgemeenschappen. In 1925 begint de 'Bond van Godlozen' met botte propaganda. In 1929 wordt de Bond omgedoopt tot de 'Bond van Militante Atheïsten'. In zijn boek vertelt Walter Kolarz grimmige, maar ook haast amusante verhalen over de praktijken van deze Bond. Zo werden tractoren op het platteland in gebruik gesteld, met de mededeling dat, nu er tractoren waren, men „voor de oogst niet meer op God hoefde te vertrouwen”! „De illusie van de 'atheïstische tractoren' ging in rook op. Vooral toen men zag dat de boeren er kruizen op aanbrachten en de priesters bij hun aankomst in de dorpen dankdiensten hielden”. (6)

Een vliegtuig die de naam 'SSSR' droeg, moest bewijzen hoezeer men al de hemel had bestormd; al gauw echter stortte het neer, van een hoogte van 22 km. Velen zagen het als straf van

God... Ideologische winst werd door de atheïsten niet behaald.

Soepeler

Stalin, die uiteindelijk voor de onderdrukking der gelovigen verantwoordelijk was, werd in de Tweede Wereldoorlog tot andere gedachten gedwongen, toen bleek dat de Duitse invallers probeerden bij de boeren steun te vinden voor hun strijd tegen het 'atheïstische bolsjewisme'. Omdat de Russen daar niet aan toegaven, versoepelde Stalin de bepalingen voor Kerk en eredienst. Op 4 september 1943 wordt een 'concordaat' gesloten, een overeenkomst tussen kerk en staat. De metropoliet die zich voor die overeenkomst erg heeft ingespannen, een man die dan ook het vertrouwen van de leiders van de staat geniet, is een zekere Nicolai. Deze wordt na Sergius' dood de voornaamste naar buiten tredende kerkleider.

Na '43

De kerk wordt, naar de mening van Vermaat, in de jaren '50 tot en met '70 steeds meer een 'ingeschakelde kerk'. Juist voor het contact met het buitenland heeft het regiem een 'meegaande' kerk nodig en die is nu gevonden. In de jaren zestig is er nog veel 'onderdrukking en verzet'. We beginnen al wat dissidenten te zien, o.a. de bekend geworden priester Gleb Jakoenin. In de jaren '70 is de dissidente beweging veel groter geworden. Er zijn, naast bekende Joodse namen, ook diverse Orthodoxen bij: Alexander Solzenitsyn, Anatoli Levitin-Krasnow, Dmitri Doedko en Gleb Jakoenin.

Solzenitsyn schrijft in zijn eerste ook in de Sowjet-Unie gepubliceerde werk *Een dag in het Leven van Ivan Denisovitsch* ook openlijk over ten on-

rechte vervolgde Baptisten. Hij schrijft een novelle over de Paas-processies en hoe die door Komsomol-jeugd (communistische jeugdgroepen) worden lastig gevallen. Tenslotte schrijft hij zijn *'Goelag Archipel'*, een minitueus gedocumenteerde aanklacht tegen Stalins praktijken.

En nu

Zo valt het, bij het bereiken van het „eerste millennium” van de Russische Kerk niet mee om een adequaat beeld te schetsen van de situatie nu. Welkelijks gebeuren er dingen in het grote Sowjet-rijk. De dissidenten lijken het wat gemakkelijker te krijgen, maar of dat echt zo is moet nader worden afgewacht. Documentatie over het heden valt o.a. te halen bij Keston College in Engeland en b.v. de Tweede Wereld Winkel in Amsterdam.

Maar één ding staat ongeschokt: de Russische Kerk leeft, ook – en vooral – in onze tijd.

Voor deze periode zijn nuttig: J.A.E. Vermaat. *Christus of Ideologie?*, uitg. de Banier, Utrecht 1977.

Ook: Walter Kolarz, *Godsdienst in de Sowjet-Unie*. Nederlands Boekhuis, Tilburg, 1960 en: Trevor Beeson, *Discretion and Valour*, Collins., Glasgow 1974.

(1) Vermaat a.w. pp. 149, 150

(2) idem, pp. 147-150

(3) Timothy Ware. *The Orthodox Church*. Penguin Books, Harmondsworth, 1963 (of latere edities). p. 159

(4) Vermaat, a.w. pp. 153, 156

(5) Zie Alexander Solzenitsyn. *de Goelag Archipel*. deel 1 pp. 20, 115 etc.

(6) Kolarz, a.w. p. 29

A. Baauw, Vlaardingen

Gisteren, in Kananggar

Kananggar is een gemeente in Oost-Soemba, waarover de engelen in de hemel zich verheugen; een gemeente van kinderen Gods in belijdenis en levensopenbaring. Een gemeente, die in 1937 geleid wordt door een college van oudsten, waarvan elk der leden stuk voor stuk een sieraad zou zijn voor elke Hollandse kerkeraad: mannen, vol des geloofs en des Heiligen Geestes, bezielde met heilige ijver voor hun Heere en Zaligmaker; begaafd met wijsheid en kloek verstand, mannen van wie in de volle zin des woords gold: bekwaam om te leren.

(Uit een relaas over Soemba door ds S. J. P. Goossens, d.d. 1937)

Tussen 1937 en nu liggen meer dan 50 jaren. Gisteren was ik in Kananggar en moest denken aan dat merkwaardige getuigenis uit een verleden dat het onze niet meer is. Neergeschreven door een gedenkwaardig man die niet meer onder ons is. Een lofprijzing aan het adres van onze Heere, die onveranderd is en ook

graag sprak in Woorden van deze strekking, hoe oordeelde Hij over gemeenten van Philadelphia, Efeze e.a.!

In een halve eeuw is veel gebeurd en voor wie de geschiedenis kent is het duidelijk dat er onzerzijds geen enkele reden tot roem is. Had het uitsluitend aan ons gelegen dan waren de verhoudingen

zo verstoord geweest dat wij met de gemeenten op Soemba geen contacten meer hadden. Maar Gode zij dank, ook de gemeente van Kananggar bestaat nog. Ik heb het zelf gezien, gehoord, gevoeld en geproefd, gisteren.

Het was na een indrukwekkende reis door een prachtig landschap dat ons gezelschap de gemeente ontmoette en toegezongen werd met de woorden van Psalm 133: Ai zie, hoe goed, hoe lieflijk is 't dat zonen van 't zelfde huis als broeders samenwonen. En welkom geheten werd door guru Johannes, oud 30 jaar en helaas nog vrijgezel. En nog eens werd toegezongen, nu door een Soembaanse koor in zulke onnavolgbare keelklanken dat m'n aderen koud werden. En kennis maakte met de broeders ambtsdragers, met oud en met jong, met mannen en vrouwen. De kennismaking alleen al duurde drie en een half uur, waarop een maaltijd volgde die ik niet licht vergeten zal, waarop een bezoek aan de gemeente volgde dat 's nachts om 3 uur voor een korte slaap werd onderbroken om de volgende morgen in alle vroegte weer te worden voortgezet, om pas in de loop van de dag te worden beëindigd...

Bij vertrek uit Nederland was door de Commissie voor Contact en Samenpreking met andere kerken verzocht de hartelijke groeten namens de Nederlandse zusterkerken over te brengen. En zo heb ik in de nacht van 14 op 15 januari door de open luiken van het kerkgebouw van de gemeente, wijzende op de sterrenhemel, helder die nacht, op het zuidelijk halfrond, de broeders en zusters ook maar namens u allen gezegd, en u zult dat zeker wel goed vinden: Was het de Heere niet die ons had bijgestaan, reeds lang zouden we zijn vergaan en elkaar niet gekend hebben. Die groeten mocht ik weer terug doen en neemt u maar van mij aan dat ook dat welgemeende groeten zijn, van broeders en zusters die hoog tegen onze kerken opzien, die blij zijn met de goede contacten, voor de goede daden en voor het hulpbetoon uit Nederland in de vorm van onderwijs en andere geestelijke en materiële ondersteuning die in velerlei vorm wordt gegeven op soms ontroerende wijze en ook op eenzelfde ontroerende wijze wordt aangepakt en gebruikt, ook dat heb ik gezien in Kananggar, gisteren nog.

Het is niet altijd eenvoudig anderen te helpen, met de hulp aan de zusterkerken op Soemba ligt dat al niet anders. Die verlegenheid komt zelfs tot uiting in de uitspraken van de Landelijke Vergadering m.b.t. Soemba van 22 februari 1986. Nu moet ik vooraf wel uitdrukkelijk zeggen dat ik toen en ook nu nog erg blij was met deze uitspraken, die er on-omwonden van uitgaan dat de Vrijgemaakte Kerken van Soemba zelfstandige Kerken zijn, die zijn aan te merken als buitenlandse zusterkerken, op grond van eenheid in belijdenis en kerkre-

gering, ondermeer blijkend uit de Ge-loofsbelijdenis van de Soembanese Kerken. En ik ben ook blij met de uitspraak dat de Nederlands Gereformeerde Kerken op grond van deze zusterkerk-relatie o.a. een bijzondere verantwoordelijkheid hebben om zoveel als in hun vermogen ligt, de materiële nood van de kerken op Soemba te lenigen. Waarom de Landelijke Vergadering de Soembanese Kerken verzoekt zich 1x per jaar tot alle Nederlands Gereformeerde Kerken te wenden met het verzoek tevens een verantwoording van de financiële steun, die in het afgelopen jaar is gegeven, respectievelijk van de doeleinden, waaraan het geld besteed is: ferme uitspraken, dat is wel eens anders geweest. Het is alleen wel zo dat in hoofdzaak gedacht wordt aan materiële steun en wordt aangedrongen op verzoeken daartoe en minder aan de mogelijkheid om geestelijke steun te verlenen, in wezen de kracht van de kerk.

De verlegenheid bij onze wijze van hulpverlening heeft weliswaar niet in het nadeel gewerkt van de band met de kerken op Soemba, toch kan er niet aan voorbij worden gegaan dat we voor wat betreft de toekomst meer gericht zullen moeten werken. De kerken op Soemba zijn nu in grote mate zelfstandig en in sommige opzichten kunnen wij in Nederland jaloers zijn op bijv. de heilzame werking van de kerkelijke tucht of de gretigheid waarmee ambtsdragers de opleiding volgen. Maar praktisch zijn er minder mogelijkheden dan een aantal jaren geleden, al was het alleen maar de onmogelijkheid om voor de opleiding continue iemand vanuit onze kerken op Soemba te stationeren, er wordt eenvoudig geen visum daarvoor verstrekt. Dit wordt dan wel weer goedge maakt door de mogelijkheid nu in Nederland werkzaamheden te verrichten zoals het voorbereiden van een berijming, vertaalwerk e.d. Toch is er uiteindelijk maar één man, ds P. P. Goossens, die zich voor dit werk beschikbaar heeft gesteld. En gezien de geweldig goede din-

Impressie van een reis naar Soemba
9-26 januari 1988.
- Bezoek Kananggar (bergclassis)
tevens in deze periode bezocht de gemeenten van:

Parai Puluhamu
Mangili
Baing
Melolo
Waingapu

A. Baauw (voorzitter ver. S.O.S.)
Havenstraat 19-a, 3131 BD Vlaardingen, tel. 010-4343255.

gen die reeds zijn bereikt, maar ook getit op het vele werk dat nog op te vatten is zou het toch fijn zijn wanneer uit onze kerken een student of jonge predikant de gedachte eens zou overwegen de Indonesische taal te leren en een bijdrage te leveren aan de in de toekomst toch noodzakelijke vervanging van de huidige docent aan de Theologische School van de kerken op Soemba, ook aan de noodzakelijke vertaling van de Bijbel in het Indonesisch, een vertaling die op dit ogenblik veel te wensen overlaat. Dat is mede de vraag van de Soembanese Kerken, die ik, en dat moet de kerken op Soemba worden toegegeven, meer heb gehoord dan de vraag om materiële steun, hout of bouw materiaal e.d., dingen die in feite van ondergeschikt belang zijn en door de vereniging S.O.S. als hulp-dienst wordt verleend naast de hoofd-dienst, en dat is het beschikbaar stellen van een docent voor de opleiding.

De dertien zuster-gemeenten van Oost-Soemba tellen in totaal ca. 1650 leden. Met de hoorders erbij (hoorders zijn heidenen die door de prediking van het evangelie tot Christus komen) zien ongeveer 2000 mensen uit naar Nederland, waar zij al zoveel opbouwende dingen van hebben ontvangen. Drie predikanten en 11 evangelisten bearbeiten deze gemeenten. In de gemeente van Kananggar was ik te gast, 'k herinner het me goed, 't was gisteren.

L. van Klinken, Haarlem

Dr G. Meijer over het neo-liberalisme

Op 26 mei j.l. promoveerde aan de Rijksuniversiteit te Groningen de heer G. Meijer, lid van de Ned. Geref. Kerk te Loosdrecht, tot doctor in de economische wetenschappen. Promotor was prof. F. Hartog. De promotiecommissie bestond uit de heren prof. A. Nentjes, prof. J. Pen en prof. H. J. Wagener.

Het boek, dat dr Meijer geschreven heeft en dat gedrukt is bij Van Gorcum, Assen/Maastricht en 357 blz. telt, geeft uitgebreid en gedetailleerd weer wat

neo-liberalen vanaf het ontstaan van het neo-liberalisme denken over economische orde en economische theorie.

Het neo-liberalisme als stroming in het denken hierover en over economische politiek is in de jaren twintig en dertig van onze eeuw ontstaan.

Neo-liberalen wijzen de centrale leiding van en het direkte ingrijpen in het economisch proces af. Zij wijzen echter ook het laissez-faire-liberalisme af, dat van het standpunt uitgaat, dat er een natuurlijke harmonie in het economisch leven bestaat, hetgeen betekent, dat het economisch proces geheel aan zichzelf kan en moet worden overgelaten.

Het neo-liberalisme zegt daarvan, dat dan machts(monopolie)vorming in het economisch leven optreedt, die het prijs- en marktmechanisme uitschakelt, waardoor gegeven de mogelijkheden niet de optimale situatie van goederen en dienstenvoorziening ontstaat.

Neo-liberalen willen machts(monopolie)vorming in het economisch leven bestrijden o.m. door een uitgebreide mededingingspolitiek. Wel ingrijpen in het economisch proces door de Overheid en/of andere instanties dus, maar dan zoveel mogelijk marktconform, d.w.z. zoveel mogelijk het prijs- en marktmechanisme in takt laten, de werking daarvan niet belemmeren, maar deze juist bevorderen, stimuleren. Het prijs- en marktmechanisme is, aldus Meijer op blz. 60 van zijn boek, te beschouwen als een proces van kennisoverdracht, waardoor veranderingen in het economisch leven worden geregistreerd en doorgegeven.

Neo-liberalen zijn ook van mening, dat via de prijsvorming de deelnemers aan het economisch proces tot economische calculatie kunnen komen en dat dit probleem in de centraal geleide economie onoplosbaar is. In de centraal geleide economie ontbreken prijzen, die gevormd zijn in het ruilverkeer, waardoor economische calculatie onmogelijk is. Neo-liberalen hebben zowel economische- als politieke bezwaren tegen de centraal geleide economie, het direkte ingrijpen in het economisch proces en het laissez-faire-liberalisme.

De politieke bezwaren houden in, dat zij de centraal geleide economie onverenigbaar achten met de democratie, de rechtsstaat, de grondrechten van het individu, de sociale zekerheid, de sociale gerechtigheid en de federatieve, staatsvorm. De vrije ruilverkeers-economie, die neo-liberalen voorstaan, achten zij daarmee wel verenigbaar.

De term *sociale* markteconomie poogt aan te geven niet alleen, dat de markteconomie socialer is dan de centraal geleide economie, maar ook, dat de economische politiek bewust gericht dient te zijn om de mogelijkheden, die de markteconomie biedt voor de sociale politiek, uit te buiten, aldus Meijer op blz. 19 van zijn boek.

De sociale markteconomie kan volgens Meijer als een in praktijk gebrachte variant van het neo-liberalisme beschouwd worden.

Neo-liberalen wijzen het laissez-faire-

liberalisme dus af, omdat dit liberalisme machts(monopolie)vorming in het economisch leven toestaat (deze machts(monopolie)vorming verdwijnt weer vanzelf, aldus dit liberalisme), maar neo-liberalen zijn van mening, dat machts(monopolie)vorming o.m. door middel van mededingingspolitiek en wetgeving voorkomen dan wel bestreden moet worden. Deze verdwijnt volgens hen niet vanzelf als gevolg van natuurlijke krachten, de natuurlijke harmonie.

Een groot deel van het boek van Meijer is dan ook gewijd aan mededingingspolitiek. Hoe kan de gewenste economische orde, de sociale markteconomie bereikt worden? Door zoveel mogelijk o.m. de wetgeving te richten op het bereiken van de situatie (de marktform) van volledige mededinging. Afschaffing van zoveel mogelijk belemmeringen dus, die deze situatie afwezig houden, die een vrij ruilverkeer belemmeren dus.

Ook monetaire aangelegenheden komen in Meijer's boek aan de orde: o.m. de monetaire overinvesteringstheorie, de werking van bank- en geldwezen, vrije versus vaste wisselkoersen, sociale versus particuliere kosten, om slechts enkele te noemen. Dit alles wordt meegenomen en is bedoeld om richtlijnen aan te geven wat in het economisch leven gedaan moet worden om de gewenste economische orde te bereiken, de ordening van het economisch leven, die aangeduid wordt met de term (sociale) markteconomie.

Want deze economische orde ontstaat niet vanzelf en blijft ook niet vanzelf in stand. Ook dit komt in het boek van Meijer duidelijk naar voren.

Dr Meijer heeft zich naar mijn mening grondig in zijn dissertatie-onderwerp verdiept. Hij heeft er zeer veel over gelezen, getuige ook de uitgebreide literatuurlijst, die hij overlegt. Vrijwel alle van belang zijnde neo-liberale auteurs bespreekt hij in zijn boek. Hij heeft zich niet gemakkelijk van het onderwerp afgemaakt. Hij heeft blijk gegeven het onderwerp uitstekend te beheersen.

Zijn boek is een goed geschrift voor hen, die zich willen verdiepen in de problematiek van de economische orde.

Dr Meijer heeft met zijn dissertatie zich naar mijn mening een erkende plaats in de wetenschappelijke wereld verworven.

Zijn boek vereist grondiger en kritischer bespreking dan ik met dit inleidend artikel gedaan heb.

We kunnen er in elk geval argumenten aan ontleen om de mensen te vertellen hoe de (sociale) markteconomie er wat de onderscheidene gebieden betreft uit moet zien en langs welke weg(en) deze enigszins te bereiken is dan wel te benaderen is.

KOLOFON

Redactie

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel.
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,-contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor
studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,-
per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Post-
bus 244, 3700 AE Zeist.

De redactie ontving

G. v. d. Stou (red.), *Grondslagen van hulpverlening*. Vijverberg-serie 5. 79 blz., f19,75; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Auke Jelsma, *De vergeten kerk*. 238 blz., f37,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr. G. H. Cohen Stuart (eindred.), *Am Israel chaj – Het volk Israël leeft*. 139 blz., f22,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

J. A. Meijer, *Verantwoorde hoop*. Christelijke apologetiek in een hellenistische wereld. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in het nieuwtestamentisch Grieks, het hellenistisch en oudchristelijk Grieks en het oudchristelijk Latijn aan de Theologische Universiteit van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen.

Kamper Bijdragen XXVII. 48 blz., f9,90; uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

Kerknieuws

Christelijke Studentenvereniging „Alpha”

Studenten, die het plan hebben in Twente te gaan studeren, wordt het volgende onder de aandacht gebracht.

Er bestaat een christelijke studentenvereniging, die graag bereid is studenten, die veelal moeten verhuizen en een nieuwe vriendenkring moeten opbouwen, daarbij de helpende hand te bieden.

De studentenvereniging zal niet alleen deze praktische ondersteuning geven, maar ook zorgen voor de nodige christelijke vorming en toerusting.

Omdat „Alpha” ook leden heeft van ons kerkgenootschap attendeert de vereniging potentiële leden op haar bestaan.

Ga je na de zomer in Twente studeren aan HBO of universiteit, wordt dan lid van de Christelijke Studentenvereniging „Alpha”.

Voor informatie bellen: Bart Griffioen, tel. 053-336735 of Wilbert 074-912019.

Orgelconcert voor de zending

Liesbeth Kurpershoek, dochter van onze zendeling in Zuid-Afrika, geeft op zaterdag 25 juni a.s. een orgelconcert in de Johanneskapel (Bosbesstraat 7) te 's-Gravenhage; aanvang 20.00 uur.

Liesbeth studeert bij de wereldberoemde organiste Marie-Claire Alain.

De toegang is vrij, wel zal een kollekte worden gehouden ten bate van het zendingswerk.

Het programma bevat een aantal werken van J. S. Bach. Voor inlichtingen kunt u terecht bij de heer P. Hogendorp, secretaris van de zendingscommissie van Den Haag. Tel. 070-635226.

We rekenen op een grote opkomst uit de steunbiedende kerken in Noord- en Zuid-Holland. Ook belangstellenden uit andere kerken zijn van harte welkom.

Uit breder kring

Comité „Vrienden van Aix”

Uit een Nieuwsbrief, mei 1988, van het Comité „Vrienden van Aix” citeren wij het volgende:

1. Wat ons comité betreft, werden we zwaar getroffen

door het overlijden van onze penningmeester, notaris Westhoeve.

Wij prijzen ons gelukkig dat de dochter van de overledene, mevrouw v. d. Linden-Westhoeve, de taak van haar vader wilde overnemen.

2. In 1976 begon ons comité met de inzameling van gelden voor de Vrije Gereformeerde Theologische Faculteit te Aix-en-Provence om te helpen bij het aflossen van een annuïteitenlening, die was afgesloten voor de nieuwbouw van een tweetal collegezalen met nevenruimten (o.a. een bibliotheek en leeszaal). We zijn daarin niet beschaamd geworden. In de afgelopen jaren mocht meer dan een half miljoen gulden worden ontvangen. Gedurende het kalenderjaar 1987 was dat f 80.821,15, waaronder een legaat van f 2.900,-.

Hiervoor zijn wij kerken, scholen en particulieren zeer dankbaar!

Een aparte vermelding mag dan wel gelden de Christelijke School voor Mavo te

Rijssen (Ov.), waar door de leerlingen met verschillende akties een bedrag van f 37.000,- bijeen werd gebracht!

Nu is de nieuwbouw van de zeventiger jaren „afbetaald”.

3. We willen onze aktie voor de faculteit voortzetten. Daarbij staat wel centraal een wat grotere ruimte (u zoudt van een „aula” kunnen spreken), bruikbaar voor preek-oefeningen e.d.

4. Verheugend is te kunnen melden, dat de positieve invloed van de afgestudeerden van Aix in de kerk van Frankrijk begint merkbaar te worden in de franse kerken. Midden juni hoopt Prof. Peter Jones (docent Nieuwe Testament) een bezoek aan ons land te brengen. Hij is dan bereid om voor een breder publiek nadere recente gegevens over het wel en wee van de faculteit te vertellen. Daartoe is er een openbare bijeenkomst, die gehouden wordt in de Herv. Sionskerk te Krimpen aan den IJssel op donderdag 16 juni om 20.00

uur. (Nwe Tiendweg 17). Deze bijeenkomst zal goeddeels engelstalig zijn, maar met vertaling.

Schenke de Heere, de Koning der Kerk, in rijke mate Zijn Geest aan de faculteit en de kerk in Frankrijk.

Geve Hij ons hier in Nederland blijvende liefde en offervaardigheid voor Zijn gemeente in het zozeer ontkerkende Frankrijk!

Daarom doen wij met vrijmoedigheid ook dit jaar een beroep op u voor een gift of kollekte!

Correspondentie-adres: Drs A. Kroon, Vrijheidslaan 28, 8621 HH Breukelen.

Postgirorek.:3704064 t.n.v. penningm. Comité „Vrienden van Aix” te Zoetermeer.

Belangrijk: Wenst u voor persoonlijke giften in aanmerking te komen voor belastingaftrek, dan dient u uw giften over te maken aan: Int. Ref. Verbond, afd. Nederland, postrek. 290193 te Koog aan de Zaan, o.v.v. „Faculteit Aix”.

GEEN WERK?

of misschien zoekt u
ander werk? of meer werk?

Uitgeverij Centraal zoekt t.b.v. de uitgave van een nieuw christelijk (opinie)blad en/of een christelijk opvoedkundig blad in elk dorp en iedere stad een actieve en betrouwbare

PROPAGANDIST(E)- CORRESPONDENT(E)

Tot de taakstelling behoort hoofdzakelijk

- het op provisie-basis werven van zoveel mogelijk nieuwe abonnees m.b.v. ter beschikking gesteld materiaal;
- informatie en rapportage over kerkelijke, politieke, maatschappelijke en culturele activiteiten, die van meer dan plaatselijk belang zijn.

Gedacht wordt o.a. aan:

- mensen zonder werk of met een deeltijdbaan;
- in het bijzonder part-time leerkrachten;
- secretarissen(essen) van clubs, verenigingen, afdelingen van christelijke politieke partijen;
- bezorg(st)ers van lokale kerkelijke bladen;
- kosters.

Belangstellenden kunnen **mét vermelding van leeftijd en (eventueel) beroep**, voor nadere inlichtingen schrijven aan

UITGEVERIJ CENTRAAL

Postbus 225, 2230 AE Rijnsburg